

Nr 6

Socialförsäkringsutskottets betänkande i anledning av motion angående tandvårdsförsäkring för diabetiker.**Motionen**

I motionen 1972:223 av fröken Pehrsson m. fl. (c) har hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t anholder att förslag om tandvårdsförsäkring för diabetiker framläggs med förtur.

Gällande bestämmelser

Enligt *lagen om allmän försäkring* utgår i vissa fall ersättning för utgifter för tandläkarvård. Det gäller dels viss behandling, som föranletts av sjukdom och meddelats av tandläkare vid centraltandpoliklinik, tandläkarhögskola eller allmänt sjukhus, dels ock behandling som meddelats blivande eller nyblivna mödrar. Vad som är ersättningsgill behandling anges i en särskild, av Kungl. Maj:t fastställd förteckning. För annan än blivande eller nyblivna mödrar är det i huvudsak fråga endast om specialistbehandling. Ersättning utgår med $\frac{3}{4}$ av utgifterna eller, om dessa överstigit ett visst taxebelopp, med $\frac{3}{4}$ av sistnämnda belopp.

Enligt *lagen om yrkesskadeförsäkring* kan ersättning utgå för tandläkarvård, som föranletts av yrkesskada.

Historik

Rätt till ersättning inom sjukförsäkringen för utgifter för tandläkarvård infördes år 1952. Rätten begränsades till behandling av svårare former av sjukdom i tänder, munhåla och käkar. Som förutsättning uppställdes vidare att vården meddelats vid centraltandpoliklinik, tandläkarhögskola eller allmänt sjukhus. Främst var det folktandvårdens utbyggnadsproblem och kostnadshänsyn som motiverade begränsningarna. Vid flera tillfällen därefter gjordes i riksdagen framstötter om utvidgning av ersättningsmöjligheterna, dock utan åsyftat resultat. På grundval av förslag av den s. k. socialpolitiska kommittén genomfördes emellertid år 1962 tandvårdsförsäkring inom moderskapsförsäkringen. I förslaget uttalades att man genom en tandvårdsförsäkring för mödrar hade möjlighet att på ett begränsat område vinna erfarenheter som skulle komma en allmän tandvårdsförsäkring till godo.

1961 års *sjukförsäkringsutredning*, som hade till uppgift att bl. a.

undersöka förutsättningarna för vidgad rätt till ersättning från sjukförsäkringen för kostnader för tandläkarvård, framlade 1965 ett delbetänkande med förslag till en allmän tandvårdsförsäkring (SOU 1965:4). Förslaget ledde inte till lagstiftning. Under remissbehandlingen framfördes från flera håll att en mera genomgripande utredning av folktandvårdens framtida utformning borde ske, innan en allmän tandvårdsförsäkring infördes. För detta ändamål tillsattes 1967 års *folktandvårdsutredning*. I direktiven för utredningen framhöll föredragande departementschefen att det är angeläget att man kan förbättra möjligheterna för den enskilde att erhålla en god tandvård till överkomliga kostnader och att en allmän tandvårdsförsäkring blir meningsfull endast om den skapar en allmän förbättring av medborgarnas möjligheter till tandvård. Han underströk vidare att de framsteg som folktandvården medfört inte fick äventyras, att en effektiv folktandvårdsorganisation utgör den nödvändiga grundvalen för en tandvårdsförsäkring samt att vissa grundläggande spörsmål i fråga om folktandvården behövde penetreras ytterligare.

I motioner till 1968 års riksdag hemställdes om utredning och förslag beträffande tandvårdsförsäkring för ålderspensionärer. Med hänvisning bl. a. till det pågående arbetet inom 1967 års folktandvårdsutredning avstyrkte *andra lagutskottet* i sitt *utlåtande nr 10* motionerna, som avslogs av riksdagen.

Frågan om vidgade möjligheter till ersättning från den allmänna försäkringen för behandling av personer med medfödda eller förvärvade ansikts- och käkmissbildningar togs upp i motioner till 1969 års riksdag. I sitt av riksdagen godkända utlåtande 1969:77 tillstyrkte *andra lagutskottet* — i enlighet med vad riksförsäkringsverket förordat i ett yttrande till utskottet — att den i motionerna aktualiserade frågan blev föremål för utredning i syfte att åstadkomma sådana åtgärder, att patienter som på käkskadevårdens område meddelats behandling förenad med dryga kostnader själva skulle behöva svara endast för en mindre del av dessa. — Kungl. Maj:t uppdrog sedermera åt riksförsäkringsverket att utreda frågan, och spörsmålet kommer att tas upp till behandling inom nedan nämnda 1970 års utredning om tandvårdsförsäkring.

1967 års *folktandvårdsutredning* lade fram sitt huvudbetänkande i april 1970 (SOU 1970:11). I betänkandet föreslås bl. a. en successiv utbyggnad av den regelbundna, organiserade tandvården, som f. n. formellt omfattar barn i åldern 3—16 år, till att efter hand omfatta alla invånare i åldern 0—19 år. Utredningen anser vidare att en avsevärd utbyggnad av distriktstandvården bör ske för att tillgodose den vuxna befolkningens tandvårdsbehov. Enligt utredningens beräkningar behöver folktandvårdens andel av den totala vuxentandvården öka från nuvarande cirka 17 % till 30—35 %. I det sammanhanget uttalar utredningen att folktandvårdens möjligheter att under 1970-talet fylla sina uppgifter

i betydande grad kan komma att påverkas av hur en allmän tandvårdsförsäkring utformas och när den kommer att träda i kraft. — Utredningen har sedermera även avgivit en promemoria angående särskilda tandvårdsanordningar för vissa patientgrupper, bl. a. långtidssjuka och därmed jämförbara handikappade samt syn- och hörselskadade (SOU 1971:38). I promemorian behandlas emellertid inte diabetikernas tandvårdssituation.

Efter bemyndigande av Kungl. Maj:t har statsrådet Aspling i april 1970 tillkallat en särskild sakkunnig för att utreda frågan om utformningen av en tandvårdsförsäkring, 1970 års *utredning om tandvårdsförsäkring*. I direktiven framhåller departementschefen, att utredningsmannen bör utarbeta sitt förslag med utgångspunkt bl. a. i det material och de överväganden, som redovisas i folktandvårdsutredningens betänkande och som öppnar nya möjligheter i fråga om en tandvårdsförsäkring. Efter att ha framhållit att syftet med en tandvårdsförsäkring bör vara att göra en god tandvård tillgänglig till en för alla medborgare överkomlig kostnad fortsätter departementschefen:

En tandvårdsförsäkring kan göras allmängiltig, men det kan också finnas skäl för vissa avgränsningar och för prioritering av vissa tandvårdsbehov. Det blir en av utredningsmannens uppgifter att klarlägga tandvårdsförsäkringens omfattning och i detta avseende lägga fram alternativa förslag.

— — — — —

Utredningsmannen bör även se över den allmänna försäkringens nuvarande ersättningsregler för viss specialtandvård och mödratandvården med sikte på att åstadkomma en samordning med de nya regler som föreslås för tandvård i övrigt.

Utredningen kommer enligt uppgift att avlämna sitt betänkande under sommaren eller hösten 1972.

Vid 1970 års riksdag väckta motioner, i vilka hemställdes att Kungl. Maj:t måtte skyndsamt förelägga riksdagen förslag om utformningen av en allmän tandvårdsförsäkring, avslogs av riksdagen med hänvisning till att resultatet av den då aviserade utredningen om formerna för en tandvårdsförsäkring borde avvaktas (2LU 1970:26).

Vid 1971 års riksdag väcktes två motioner, i vilka hemställdes dels att de handikappades speciella problem skulle tas i beaktande vid utformningen av en tandvårdsförsäkring dels att förslag om tandvårdsförsäkring för diabetiker skulle framläggas med förtur. Motionerna behandlades av *socialförsäkringsutskottet* (SfU 1971:16), som efter att ha redogjort för de ovan återgivna direktiven för 1970 års utredning om tandvårdsförsäkring uttalade:

Dessa direktivuttalanden får enligt utskottets mening ses mot bakgrund av bl. a. den uppfattning som år 1968 redovisades av andra lagutskottet i ett av riksdagen godkänt utlåtande över motioner rörande tandvårdsförsäkring för ålderspensionärer. Andra lagutskottet avstyrkte

motionerna med motivering bl. a. att det ej kunde överblickas om en reform borde ske successivt och vilka grupper som i så fall borde prioriteras. Motsvarande bedömning kan enligt utskottets mening göras beträffande de i förevarande motioner aktualiserade frågorna. Av de ovan återgivna utredningsdirektiven följer dessutom att utredningsmannen har att undersöka i vad mån det bland olika grupper av medborgare — avgränsade med hänsyn till ålder eller på annat sätt — finns sådana tandvårdsbehov som kan behöva särskilt tillgodoses. Prioriteringsfrågorna får givetvis särskild aktualitet om en tandvårdsförsäkring anses böra genomföras i etapper och inte på en gång omfatta alla medborgare. Utskottet utgår ifrån att vid den undersökning som blir erforderlig även de i motionerna angivna grupperna kommer att uppmärksammas.

Med hänsyn till vad som sålunda anförts ansåg utskottet inte erforderligt med något riksdagens initiativ i anledning av motionerna och hemställde att dessa inte skulle föranleda någon riksdagens åtgärd. Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Utskottet

Förslag om en allmän tandvårdsförsäkring lades fram år 1965 av 1961 års sjukförsäkringsutredning men har ej lett till lagstiftning. Överväganden som i anledning av förslaget gjordes inom Kungl. Maj:ts kansli resulterade i att ytterligare utredning, främst av vissa grundläggande spörsmål rörande folktandvården, ansågs erforderlig. 1967 års folktandvårdsutredning, som erhöll utredningsuppdraget, har i sitt år 1970 framlagda betänkande föreslagit en successiv förstärkning av folktandvårdens resurser, främst med avseende på tandvårdsbehoven bland barn och ungdom upp till 19 år. Kungl. Maj:t har därefter uppdragit åt en särskild utredningsman att utreda frågan om utformningen av en tandvårdsförsäkring, 1970 års utredning om tandvårdsförsäkring (S 1971:32).

I förevarande motion pekas på de speciella tandvårdsbehov som enligt motionärerna föreligger hos diabetiker. Motionärerna framhåller bl. a. att det förekommer en ogynnsam växelverkan mellan diabetes och vissa tandsjukdomar och menar att diabetikerna bör hänföras till de grupper som i första hand bör ha tillgång till fri tandvård och bättre möjligheter att förebygga tandsjukdomar.

Utskottet hade vid förra årets riksdag att ta ställning till motioner angående vissa gruppers särskilda tandvårdsbehov, bl. a. en motion med samma yrkande som den nu ifrågavarande. Utskottet framhöll då (SfU 1971:16) i anslutning till ett år 1968 av andra lagutskottet avgivet utlåtande över motioner angående tandvårdsförsäkring för ålderspensionärer, att det inte kunde överblickas om en tandvårdsreform borde ske successivt och vilka grupper som i så fall borde prioriteras. Vidare hänvisade utskottet till att 1970 års utredning om tandvårdsförsäkring enligt direktiven hade att undersöka i vad mån det bland olika grupper av

medborgare fanns sådana tandvårdsbehov som kunde behöva särskilt tillgodoses. Utskottet förklarade sig utgå ifrån att även de i motionerna angivna grupperna skulle komma att uppmärksammas av utredningen och avstyrkte därför motionerna. Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Utskottet, som erinrar om att 1970 års utredning om tandvårdsförsäkring avser att avlämna sitt betänkande under sommaren eller hösten 1972, finner sig sakna anledning att frångå den ståndpunkt utskottet intog till den vid förra årets riksdag framlagda motionen i samma ämne.

Utskottet hemställer därför

att riksdagen avslår motionen 1972:223.

Stockholm den 22 februari 1972

På socialförsäkringsutskottets vägnar

TORSTEN FREDRIKSSON

Närvarande: herrar Fredriksson (s), Carlsson i Vikmanshyttan* (c), Lundberg (s), Jonsson i Mora (fp), Ringaby (m), Karlsson i Ronneby* (s), Persson i Stockholm (s), Mundebo* (fp), fru Håvik* (s), fröken Pehrsson (c), herrar Marcusson (s), Björck i Nässjö (m), Olsson i Stockholm (vpk), Andersson i Nybro (c) och Signell (s).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Särskilt yttrande

av fröken *Pehrsson* (c), som anförde:

”Enligt direktiven för 1970 års utredning om tandvårdsförsäkring bör utredningsmannen göra en inventering av de tandvårdsbehov som finns bland olika grupper av medborgare och som kan kräva särskilda åtgärder för att tillgodoses. Det är självfallet att de prioriteringsfrågor som då kan aktualiseras kommer att kräva svåra och ömtåliga ställningstaganden. Emellertid är det i hög grad angeläget att frågan om diabetikernas tandvård så snart som möjligt får en tillfredsställande lösning. Som framhålls i motionen har det konstaterats att inte mindre än 20 % av insulinpatienterna har kärlförändringar i tandköttet, rothinnan och pulpan. Bland de sockersjuka förekommer också en ogynnsam växelverkan mellan diabetessjukdomen och vissa tandsjukdomar. Det är enligt min mening klart att diabetikerna direkt kan hänföras till de grupper som i första hand bör få tillgång till fri tandvård och bättre möjligheter att förebygga tandsjukdomar. Jag utgår ifrån att utredningsmannen ägnar

diabetikernas tandvårdssituation särskild uppmärksamhet och att han i det aviserade betänkandet kommer att framlägga förslag till skyndsam lösning av frågan om tandvård för diabetiker, även om en tandvårdsförsäkring i övrigt skulle anses böra genomföras successivt.”